

Úr Noregi um USA til Føroyar

Orð og mynd:
Dagny Joensen

Leygardagur 5. november 1983

Tormod Skagestad, leikstjóri í Norðurlandahúsinum, hevur vant sjónleikarar kring um í heiminum. Í hesum døgum venur hann við føroyskum leikarum, sum hann metir eru eins góðir yrkisleikarar sum teir, ið hava hetta til vinnu burturav.

Umframt at virka sum leikstjóri, hevur Tormod Skagestad gjørt seg galdandi sum rithøvundi. Í samrøðuni við Sosialin sigur hann m.a. frá sjónleikinum, hann skrivaði um Noru í »Eitt dukkuheim«, og hvar hon fór, tá hon fór út.

Tað er ikki av tilvild, at kendi norðmaðurin Tormod Skagestad, leiklistaskald, rithøvundi og leikstjóri — bert fyri at nevna nøkur av starvsøkjum hansara, er í Føroyum í løtuni, her hann setir upp tveir leikir eftir írskar skaldar John M. Synge, sum føroyskir leikarar eru settir at framføra í komandi viku.

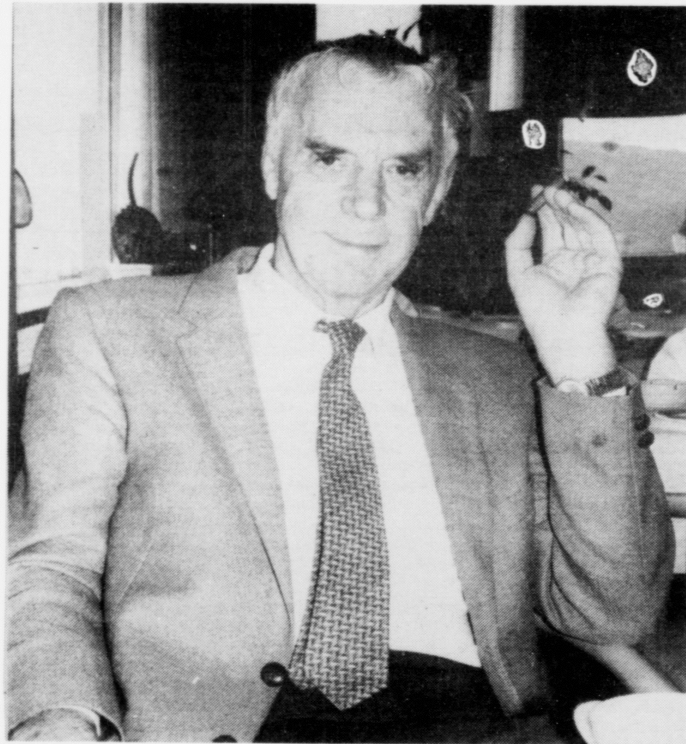
Tormod Skagestad hevur sett leikir upp í øllum Norðurlondum, Týsklandi og USA, umframt at hann hevur arbeitt á øllum leikhúsum í Noregi. Hann hevur stjórna kendum sjónleikarum — eitt nú Liv Ullmann í »Eitt dukkuheim« í New York.

Frá USA til Føroyar er eitt langt strekki, og tí var forvitnisligt at vita, hvi hann tók av, at seta teir upp í Føroyum?

Í síni skrivning og tí arbeiði hann hevur havt við at gera, hevur Tormod Skagestad gjørt stórt arbeiði í royndini at geva nýnorska málinum betri sømdir í heimlandinum. M.a. hevur hann umsett leikirnar, sum verða framfærdir í Norðurlandahúsinum til norska útvarpið á nýnorskum, tá hann var stjóri fyri útvarpsleikdeildini har. Hetta var í 1949, men í 1953 fór hann víðari og fekk starv á norska tjóðleikhúsinum í Oslo, sum leikstjóri. Hetta ferdi við sær, at hann varð settur sum stjóri fyri tjóðleikhúsið í 1960. Átlanin var at virka í hesum starvi í tvey ár, men tíðin leið, og fór hann ikki frá fyrr enn nærum 20 ár seinni í 1979.

Livandi mál

Tormod Skagestad heldur, at føroyska umhvørvið líkist nógv tí á Vesturlandinum í Noregi,

Tormod Skagestad: — Tilkomnu føroysku sjónleikarnir eru eins yrkislærdir sum teir ið hava hetta til arbeiði burturav. Við nýggja Norðurlandahúsinum hevði tað avgjørt verið gagnligt um ein yrkissjónleikarbólkur var í Føroyum, so tit kundu gjørt brúk av hesum megnar stovni

og at hann skilir føroyska málið, sum í síni uppruna minnir nógv um nýnorskt. — Hóast nýnorska málið í síni uppbygging hevur rót í tí norska fólkinum, so hevur tað ikki fingið góðar sømdir.

— Grundarlagið undir hesum var rættuliga væl komið fyri seg áðrenn seinni heimsbardagi brast á. Tá tók National Samling (nazistarnir) málið til sín sum sitt egna, og tað ferdi við sær, at eingin rættuliga vildi nýta

tað, tá bardagaárini vóru av.

Tað kemst av at eitt nú kirkjan og embætisverkið hevur stóra ávirkan á samfelagið, ið er ríkismál, sum hevur sín uppruna í eldri tíð í Noregi. Tí var nýnorskt í byrjanini mest nýtt á Vesturlandinum, har fólk tosaðu ymsu bygdamálini.

Nýnorska málið gjerdist bygdamálini, sum hevur sín uppruna í norska fólkinum.

— Sjálvur skrivi eg altíð

á nýnorskum máli, tí eg haldi tað verða vakrari, meira livandi og eitt tól í royndini at skapa livandi skriftmál, sigur Tormod Skagestad.

Nógvar latur

Enn eri eg ráðgevi á Tjóðleikhúsinum í Oslo, og leikstjóri, um latur eru til tess.

Løturnar hevur Tormod Skagestad ivaleyst nógvar av, tí hann hevur

verið ógvuliga virkin maður. Hevur skrivað hóp av leikritum, sum hava gjørt hann kendan um allan heim.

Í 1972 skrivaði hann sjónleikin »Det stiger av havet«, sum er nútíðarmynd av Per Gynt, so sum rithøvundin hugsaði sær henda í okkara tíð. Her hevur Per Gynt fingið leiklutin sum Dovregubbin, sum vil fáa sum mest burturúr, til egnan vinning.

Hetta var júst um ta mundið, tá avgerð skuldi falla, hvørt Noregi skuldi gerast limur í felagsmarknaðinum. Í leikinum finnur Per Gynt olju í Norðsjónum, og vil at ráðevni skal nýtast, bert tað gevur vinning!

Seinni skrivaði Tormod skaldsøgu triologiina hjá Sigrid Undset, um til sjónleik í trimum pørtum. Tað eru skaldsøgan um Sigrid Lavransdatter. Hetta er rúgvusmikið verk, sum var framført í árunum frá 1958 til 1963 á Tjóðleikhúsinum í Oslo.

Hvar fór Nora?

Mest kendur er Tormod Skagestad fyri sjónleikin »Nora Helmersen«, sum er beinleiðis framhald av »Eitt dukkuheim«, eftir Ibsen.

— Mikið tjak stóðst burturúr, tá fólk fingur frænir av, at Nora skuldi fáa framhald. Hóast eingin visti rættuliga hvussu gongdin í leikinum fór at verða, so vóru norsku blóðini á tremur — fyri, men mest móti tí, sum ókendi leikurin snúi seg um.

Hvussu gekst Noru í tini tyding?

— Eg hugsaði nógv um, hvørjar møguleikar ein kvinna sum Nora hevði í síni tíð, tá Ibsen skrivaði viðagittu leik sín. Umstøður hennara vóru góðar, so leingi sum hon var hjá manninum, men hon hevði onga útbúgving, ongar pengar at liva fyri, — stutt sagt, ikki møguleikar at klára seg

úti í samfelagnum.

Noyðist at fara heimaftur

Tá Nora í sjónleikinum hjá Ibsen fer út, so havi eg valt at byrja leik min soleiðis, at Nora gongur úti eina heila nátt og umhugsar støðu sína. Hon kemur framvið íbúðini hjá Rank, lækna, sær at har er ljós í glugganum, og fer inn til hansara at leita sær ráð.

Rank, lækni gevur henni tey ráð, at hon skal fara aftur til Helmersen.

— Eg lati síðan Noru taka upp avbjóðingarnar í egna umhvørvi. Nora noktar manni sínum kynsligt samliv, og hetta góðtekur hann. Nora Helmersen megnar at taka upp avbjóðingarnar.

Hon verður kendur rithøvundi, sum skrivur um teir persónar, sum hon kennur, — um persónarnar í »Eitt dukkuheim«.

Í sjónleikargøtuni Of Broadway í New York, bleiv »Nora Helmersen« framfærður á vári 1983. Her var framførsan tengd saman við »Eitt dukkuheim« eftir Ibsen, — á tann hátt, at áskoðarnir sóu hesar báðar sjónleikir í senn. Ein av høvudsleiklutunum hevði kenda norska sjónleikarkvinnan Liv Ullmann.

Næsta arbeiðsplásið hjá Tormod Skagestad verður í Los Angeles, har »Nora Helmersen« á vári 1984 væntandi skal framførast. Tá skal rithøvundin sjálvur stjórna leikarunum.

Hóast leikstjóraarbeiði í Noregi og útlandinum, so hevur Tormod Skagestad nú 63 ára gamal í 1982 tikið upp nýggjan tátt í skrivning síni.

Hann hevur skrivað skaldsøgu um Hild Ragne, ið er kvinna í 27 ára aldri. Næsta bind í hesi roðini er væntandi. Tá er Hild Ragne 62 ára gomul. Hesar skaldsøgur víðgera kvinnumálið og møguleikan í samfelagnum at livbjarga sær sum einstaklingar.